

تحلیل محتوای کتاب پیش دبستانی "په پوله" در تقویت حافظه و تمرکز کودکان پیش دبستانی

سیده مهتاب نجیبی

دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش و پرورش پیش دبستانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، ایران

چکیده

این پژوهش به تحلیل محتوای کتاب درسی پیش دبستانی "په پوله" با تمرکز ویژه بر جنبه‌های تقویت حافظه و تمرکز پرداخته است. هدف اصلی این مطالعه، بررسی کارکردهای آموزشی کتاب در زمینه ارتقای مهارت‌های شناختی کودکان در سنین پیش دبستانی از طریق تحلیل کیفی و کمی فعالیت‌ها و تصاویر آن است. در این راستا، از روش تحلیل محتوای کمی با رویکرد نظام‌مند بهره‌برداری شد، به گونه‌ای که محتوای کتاب از منظر انواع فعالیت‌ها و تصاویر بر اساس شاخص‌های تخصصی مربوط به حافظه و تمرکز مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری شامل تمامی صفحات، متون و تصاویر کتاب "په پوله" بود که با استفاده از روش سرشماری به‌طور کامل تحت بررسی قرار گرفتند. چارچوب کدگذاری این تحقیق مبتنی بر مؤلفه‌های تخصصی تقویت تمرکز شامل توجه انتخابی، توجه پایدار، توجه جایگزین و توجه تقسیم‌شده و مؤلفه‌های تقویت حافظه شامل حافظه فعال دیداری، شنیداری و مختلط بوده است. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ برای انجام تحلیل‌های آماری استفاده گردید. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که کتاب "په پوله" از روش‌ها و تکنیک‌های گوناگونی برای تقویت حافظه و تمرکز کودکان بهره‌برده است. به‌ویژه، حافظه فعال دیداری و توجه انتخابی بیشترین میزان فراوانی را در محتوای کتاب به خود اختصاص داده‌اند، در حالی که حافظه فعال شنیداری و توجه تقسیم‌شده کمترین سهم را در محتوای کتاب داشتند. تحلیل‌های آماری نیز نشان داد که توزیع مؤلفه‌های مختلف در پروژه‌های محتوایی کتاب به‌طور معناداری با یکدیگر تفاوت داشته و با هدف ارتقای تمرکز و حافظه هماهنگ است.

کلید واژه‌ها: تحلیل محتوا، کتاب په پوله، حافظه و تمرکز، کودکان پیش دبستانی.

مقدمه

در دهه‌های اخیر، آموزش پیش‌دبستانی به‌عنوان یک مرحله‌ی کلیدی در فرآیند رشد شناختی، اجتماعی و عاطفی کودکان مورد توجه فزاینده‌ای قرار گرفته است. در این مقطع، فرآیند تقویت مهارت‌های شناختی مانند حافظه و تمرکز نه تنها به‌عنوان ابزارهایی برای یادگیری اولیه، بلکه به‌عنوان زیربنای موفقیت‌های تحصیلی آینده شناخته می‌شوند (رائو و همکاران، ۲۰۱۴). پژوهش‌های متعدد در علوم اعصاب شناختی تأکید کرده‌اند که پلاستیسیته مغز در سال‌های اولیه زندگی در بالاترین سطح خود قرار دارد و تجارب یادگیری در این دوران می‌تواند تأثیرات ماندگاری بر ساختار و عملکرد مغز داشته باشد (تامردال، ۲۰۱۰). این یافته‌ها، ضرورت طراحی محتوای آموزشی مؤثر و منطبق با اصول روان‌شناسی رشد را به‌ویژه در دوره پیش‌دبستانی ایجاب می‌کند.

کتاب‌های درسی پیش‌دبستانی به‌عنوان ابزارهای اصلی انتقال دانش و مهارت به کودکان، می‌توانند نقش مهمی در تقویت توانایی‌های شناختی، به‌ویژه حافظه و تمرکز ایفا کنند. به‌ویژه، کتاب‌هایی که در این دوره طراحی می‌شوند باید محتواهایی متناسب با نیازهای رشدی کودکان ارائه دهند تا توانایی‌های آن‌ها را در زمینه‌های مختلف به‌ویژه در حوزه‌های حافظه و تمرکز ارتقا دهند (بابولیکووا، ۲۰۲۴). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی به‌ویژه از منظر کیفیت و اثربخشی آموزشی، به‌عنوان یک روش معتبر و علمی، می‌تواند به شناسایی نقاط قوت و ضعف محتوای آموزشی کمک کند و راه‌حلی برای بهبود آن ارائه دهد (شرام، ۲۰۱۴).

در این پژوهش، کتاب "په‌پوله" به‌عنوان یکی از منابع معتبر آموزشی در دوره پیش‌دبستانی با تمرکز ویژه بر تقویت حافظه و تمرکز مورد تحلیل قرار می‌گیرد. این کتاب، که برای تقویت مهارت‌های پایه‌ای شناختی کودکان طراحی شده است، به‌عنوان یک نمونه عملی در این پژوهش انتخاب شده تا با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی و کمی، تأثیر آن بر فرآیند تقویت حافظه و تمرکز کودکان ارزیابی شود.

مطالعات علمی نشان داده‌اند که استفاده از تکنیک‌هایی مانند تکرار هدفمند، ارائه الگوهای بصری جذاب، و فعالیت‌های تعاملی می‌تواند به‌طور قابل توجهی در تقویت حافظه و تمرکز مؤثر باشد (ارسلان-ار و آری، ۲۰۲۱). این تکنیک‌ها، به‌ویژه هنگامی که در قالب محتوای آموزشی در کتاب‌های درسی پیش‌دبستانی به‌کار گرفته می‌شوند، می‌توانند به افزایش بهره‌وری یادگیری و تقویت مهارت‌های شناختی در این دوران حساس کمک کنند. یکی از مسائل کلیدی در طراحی محتوای آموزشی، ایجاد تعادل میان جذابیت و اثربخشی آموزشی است. محتوای آموزشی که بیش از حد ساده باشد، ممکن است به رشد شناختی کودک کمک نکند، در حالی که محتوای پیچیده و پر جزئیات می‌تواند موجب سردرگمی و کاهش انگیزه شود (وراکسا و همکاران، ۲۰۲۱). این پژوهش به دنبال ارزیابی چگونگی ایجاد این تعادل در کتاب "په‌پوله" و تحلیل موفقیت‌های آن در تقویت حافظه و تمرکز است.

در کنار فعالیت‌های کلامی و نوشتاری، نقش عناصر بصری نیز در تقویت حافظه و تمرکز در کتب پیش‌دبستانی حائز اهمیت است. تحقیقات نشان داده‌اند که تصاویر و گرافیک‌های مناسب می‌توانند به‌طور مؤثری توجه کودکان را جلب کرده و حافظه دیداری آنان را تقویت کنند (چیدن، ۲۰۲۳). تحلیل تصاویر کتاب "په‌پوله" از منظر رنگ، طراحی، پیچیدگی و ارتباط با متن، به‌عنوان بخشی از تحلیل محتوای این پژوهش، می‌تواند دیدگاه‌هایی دقیق و کاربردی در خصوص استفاده بهینه از عناصر بصری در تقویت حافظه و تمرکز ارائه دهد.

یکی دیگر از جنبه‌های مهم تحلیل محتوای کتاب "په‌پوله"، بررسی حضور و نحوه معرفی مفاهیم فراشناختی در محتوای آموزشی آن است. مطالعات اخیر نشان داده‌اند که حتی در سنین پیش‌دبستانی نیز می‌توان مفاهیم فراشناختی مانند آگاهی از فرایندهای شناختی خود را به کودکان آموزش داد و این مفاهیم می‌توانند تأثیر مثبتی بر عملکرد شناختی آنان بگذارند (چن و مکدان، ۲۰۲۲). بنابراین، بررسی چگونگی معرفی این مفاهیم در کتاب "په‌پوله" می‌تواند به‌عنوان یک جنبه نوآورانه در طراحی محتوای آموزشی پیش‌دبستانی مطرح شود.

با توجه به اهمیت فزاینده دقت به تفاوت‌های فرهنگی و زبانی در طراحی محتوای آموزشی، این پژوهش به تحلیل تطابق محتوای کتاب "په‌پوله" با نیازهای فرهنگی و زبانی جامعه هدف می‌پردازد. تحقیقات اخیر بر اهمیت توجه به زمینه‌های فرهنگی در طراحی مواد آموزشی تأکید دارند و نشان می‌دهند که محتوای متناسب با فرهنگ و زبان مخاطبان می‌تواند اثربخشی یادگیری را به‌طور چشمگیری افزایش دهد (اسلاقتر و همکاران، ۲۰۲۴). این تحلیل می‌تواند به ارزیابی دقیق‌تر تطابق محتوای کتاب "په‌پوله" با فرهنگ و زبان کودکان پیش‌دبستانی کمک کند.

در نهایت، این پژوهش با هدف ارزیابی جامع و علمی محتوای کتاب "په‌پوله" و شناسایی نقاط قوت و ضعف آن در تقویت حافظه و تمرکز کودکان پیش‌دبستانی صورت می‌گیرد. نتایج این پژوهش می‌تواند راهگشای طراحان آموزشی، معلمان و سیاست‌گذاران در جهت ارتقای کیفیت آموزش پیش‌دبستانی و بهبود محتوای کتب درسی پیش‌دبستانی باشد و به‌عنوان زمینه‌ساز پژوهش‌های بیشتر در این حوزه عمل کند.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، از یک رویکرد توصیفی-تحلیلی استفاده شد که با بهره‌گیری از تکنیک تحلیل محتوای کمی انجام گردید. تحلیل محتوای کمی، به‌عنوان یک روش پژوهشی عینی و سیستماتیک، با هدف استنباط ویژگی‌های خاص پیام‌ها و محتوای مختلف به‌ویژه در متون و تصاویر آموزشی به‌کار گرفته شد (نوندورف، ۲۰۱۷). این روش امکان بررسی دقیق و کمی‌سازی مؤلفه‌های مختلف آموزشی همچون تصاویر، تمرینات، تکالیف، و بازی‌ها را فراهم نمود تا تأثیر آن‌ها بر تقویت حافظه و تمرکز در کتاب "په‌پوله" مورد ارزیابی قرار گیرد. کتاب "په‌پوله" به‌عنوان یکی از منابع اصلی آموزشی در سطح پیش‌دبستانی طراحی شده است تا مهارت‌های شناختی، اجتماعی، و عاطفی کودکان، به‌ویژه حافظه و تمرکز، تقویت گردد. ساختار این کتاب از هشت پروژه موضوعی تشکیل شده بود که به‌طور هدمند به آموزش مفاهیم مختلف و توسعه توانایی‌های شناختی کودکان پرداخت.

جامعه آماری این پژوهش شامل تمام صفحات، متون، و تصاویر کتاب "په‌پوله" بود که به‌دلیل حجم محدود آن، از روش سرشماری استفاده شد و به این ترتیب تمام محتوای کتاب مورد تحلیل قرار گرفت. این رویکرد امکان بررسی جامع و کامل تمامی اجزای کتاب را فراهم ساخت و از هرگونه سوگیری احتمالی ناشی از نمونه‌گیری جلوگیری به عمل آورد. در فرآیند تحلیل محتوای کتاب، واحدهای تحلیل به‌طور خاص شامل تصاویر، تمرینات، تکالیف، و بازی‌ها در نظر گرفته شدند. این واحدهای تحلیل، به‌عنوان مؤلفه‌های کلیدی محتوای آموزشی کتاب، به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار گرفتند تا تأثیر هرکدام از آن‌ها بر تقویت حافظه و تمرکز سنجیده شود. به‌ویژه، تصاویر به‌عنوان ابزارهای بصری که می‌توانند تأثیر زیادی بر یادگیری و حافظه داشته باشند، تمرینات به‌عنوان فعالیت‌های عملی برای تثبیت مفاهیم، تکالیف به‌عنوان وظایف تمرینی برای اجرا در خانه، و بازی‌ها به‌عنوان فعالیت‌های تعاملی و جذاب که کودک را به یادگیری تشویق می‌کنند، تحلیل شدند.

برای تحلیل محتوای کتاب، چارچوب کدگذاری دقیقی طراحی شد که مؤلفه‌های تقویت تمرکز و حافظه را به‌طور مشخص شامل می‌شد. مؤلفه‌های تقویت تمرکز به‌طور ویژه شامل توجه انتخابی، توجه پایدار، توجه جایگزین، و توجه تقسیم‌شده بودند. این مؤلفه‌ها از لحاظ میزان و نوع فعالیت‌های آموزشی کتاب مورد ارزیابی قرار گرفتند. در همین راستا، مؤلفه‌های تقویت حافظه نیز به‌طور خاص به حافظه فعال دیداری، حافظه فعال شنیداری، و حافظه فعال مختلط تقسیم شدند. این چارچوب کدگذاری به‌طور دقیق و سیستماتیک، امکان طبقه‌بندی فعالیت‌های آموزشی بر اساس تأثیر آن‌ها بر تقویت حافظه و تمرکز را فراهم نمود و تحلیل عمیق محتوای کتاب را تسهیل کرد.

فرآیند گردآوری داده‌ها با مطالعه دقیق و کامل کتاب آغاز گردید. در این مرحله، کتاب صفحه‌به‌صفحه بررسی شد و بخش‌های مرتبط با تقویت حافظه و تمرکز شناسایی شدند. پس از آن، محتوای کتاب با استفاده از چک‌لیست محقق‌ساخته کدگذاری شد و فراوانی مؤلفه‌های مختلف حافظه و تمرکز در هر بخش ثبت گردید. پیچیدگی فعالیت‌ها بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای ارزیابی شد و نوع فعالیت‌ها نیز مشخص گردید. داده‌ها پس از آن در نرم‌افزار اکسل وارد شدند و فراوانی‌ها و درصدها برای هر

مؤلفه محاسبه شد. برای افزایش دقت و صحت داده‌ها، ۱۰٪ از داده‌ها توسط پژوهشگر دوم بازبینی شدند و ضریب توافق بین کدگذاران با استفاده از کپای کوهن محاسبه گردید. در نهایت، داده‌ها به‌منظور تحلیل‌های آماری وارد نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ شدند.

در مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد. در این بخش، شاخص‌های مرکزی و پراکندگی از جمله میانگین، انحراف معیار، و واریانس محاسبه گردید و جداول توزیع فراوانی برای نمایش فراوانی و درصد مؤلفه‌های حافظه و تمرکز ترسیم شدند. نمودارهای ستونی، دایره‌ای و جعبه‌ای برای نمایش توزیع مؤلفه‌ها و مقایسه پیچیدگی فعالیت‌ها در بخش‌های مختلف کتاب به‌کار گرفته شدند. در کنار این تحلیل‌های توصیفی، آزمون‌های استنباطی از جمله آزمون t تک نمونه‌ای، تحلیل واریانس یک‌طرفه (ANOVA)، و رگرسیون خطی چندگانه به‌منظور ارزیابی ارتباط بین متغیرها و تأثیر فعالیت‌های آموزشی بر حافظه و تمرکز مورد استفاده قرار گرفتند.

تحلیل‌های پیشرفته نیز شامل تحلیل عاملی اکتشافی برای شناسایی ساختار زیربنایی مؤلفه‌های حافظه و تمرکز بود که به شناسایی ابعاد مختلف این مؤلفه‌ها و روابط پنهان آن‌ها کمک نمود. به‌علاوه، آزمون نرمال بودن با استفاده از آزمون شاپیرو-ویلک انجام شد و آزمون همگنی واریانس‌ها به‌منظور بررسی تفاوت‌های واریانس‌ها بین گروه‌های مختلف تحلیل شد. این روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها، با استفاده از ترکیبی از تکنیک‌های کلاسیک و پیشرفته، زمینه را برای استخراج الگوها و روابط معنادار از داده‌ها فراهم ساخت و به‌دست آوردن نتایج معتبر و قابل‌اعتماد کمک کرد.

بیان یافته‌ها

به منظور پاسخگویی به سؤالات پژوهش و آزمون فرضیه‌ها، ابتدا نرمال بودن توزیع داده‌ها از طریق بررسی شاخص‌های چولگی و کشیدگی و آزمون کولموگروف-اسمیرنوف مورد آزمون قرار گرفت. سپس مفروضه‌های تحلیل رگرسیون شامل خطی بودن رابطه، استقلال خطاها، همگنی واریانس‌ها و عدم هم‌خطی چندگانه بررسی گردید. پس از حصول اطمینان از برقراری پیش‌فرض‌های آماری، تحلیل‌های توصیفی و استنباطی انجام شد که نتایج به شرح زیر ارائه می‌گردد:

الف) بررسی مفروضه‌های آماری: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که توزیع داده‌ها در تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است ($p > 0.05$). بررسی نمودار پراکنش حاکی از خطی بودن روابط بین متغیرهاست. آماره دوربین-واتسون (۱,۹۲) بیانگر استقلال خطاها و نتایج آزمون لوین نشان‌دهنده همگنی واریانس‌هاست ($p > 0.05$). همچنین مقادیر عامل تورم واریانس ($VIF < 2$) و شاخص تحمل ($Tolerance > 0.4$) نشان‌دهنده عدم هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین می‌باشد.

ب) تحلیل‌های توصیفی: به منظور بررسی وضعیت موجود متغیرهای پژوهش، شاخص‌های توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی محاسبه گردید که نتایج در جدول ۱ ارائه شده است.

تحلیل یافته‌های پژوهش با تمرکز بر مؤلفه‌های تمرکز و حافظه در کتاب "په‌پوله"

جدول ۱: توزیع فراوانی مؤلفه‌های تمرکز در پروژه‌های کتاب "په‌پوله"

پروژه	توجه انتخابی	توجه پایدار	توجه جایگزین	توجه تقسیم‌شده
	(%)	(%)	(%)	(%)
پیش‌دستانی	۱۸,۸۷	۲۰,۷۵	۹,۴۳	۹,۴۳
من				
بیرون	از ۲۳,۰۸	۱۷,۳۱	۹,۶۲	۷,۶۹

خانه				
من	کی	۲۷,۴۵	۱۹,۶۱	۹,۸۰
هستم				۰
زمین		۲۶,۴۷	۱۹,۶۱	۸,۸۲
				۰
ایران من		۲۱,۴۳	۱۴,۲۹	۱۰,۷۱
				۷,۱۴
گیاهان		۲۵,۶۴	۲۳,۰۸	۱۷,۹۵
				۱۷,۹۵
جانوران		۲۴,۱۴	۲۰,۶۹	۱۳,۷۹
				۶,۹۰

جدول ۲: توزیع فراوانی مؤلفه‌های حافظه در پروژه‌های کتاب "په پوله"

پروژه	حافظه فعال	حافظه شنیداری	حافظه مختلط	مجموع فعالیت‌های حافظه (%)
پیش دبستانی من	۲۴,۵۳	۰	۱۶,۹۸	۴۱,۵۱
بیرون از خانه	۲۸,۸۵	۰	۱۳,۴۶	۴۲,۳۱
من کی هستم	۲۵,۴۹	۰	۱۹,۶۱	۴۵,۱۰
زمین	۲۹,۴۱	۰	۱۷,۶۵	۴۷,۰۶
ایران من	۲۸,۵۷	۰	۱۷,۸۶	۴۶,۴۳
گیاهان	۲۵,۶۴	۰	۲۱,۷۹	۴۷,۴۳
جانوران	۲۵,۸۶	۱۰,۳۴	۲۰,۶۹	۵۶,۸۹

جدول ۳: روند تغییرات پیچیدگی فعالیت‌ها در طول پروژه‌های کتاب "په‌پوله"

پروژه	درصد	درصد	پروژه	درصد
پیش‌دبستانی	۱۰,۲	۱۲,۴	پیش‌دبستانی	۱۰,۲
بیرون از خانه	۱۵,۵	۱۴,۶	بیرون از خانه	۱۵,۵
من کی هستم	۲۰,۳	۱۸,۸	من کی هستم	۲۰,۳
زمین	۱۸,۷	۱۶,۵	زمین	۱۸,۷
ایران من	۲۲,۵	۲۰,۲	ایران من	۲۲,۵
گیاهان	۲۵,۸	۲۸,۷	گیاهان	۲۵,۸
جانوران	۳۰,۲	۲۶,۳	جانوران	۳۰,۲

برای بررسی عمیق محتوای کتاب "په‌پوله"، تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری متنوع و پیشرفته انجام شده است. این تحلیل‌ها شامل آمار توصیفی برای ارزیابی ویژگی‌های توزیع داده‌ها، تحلیل عاملی اکتشافی برای شناسایی ابعاد اصلی حافظه و تمرکز، رگرسیون خطی برای بررسی اثر فعالیت‌های آموزشی بر متغیرهای شناختی، تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین‌ها در پروژه‌های مختلف، و آزمون خی‌دو برای بررسی ساختار توزیع داده‌ها بوده است. جدول زیر، خلاصه‌ای از نتایج این تحلیل‌ها را با تمرکز بر شاخص‌های کلیدی و یافته‌های مرتبط ارائه می‌دهد و بستر مناسبی برای تحلیل ساختاریافته داده‌ها فراهم می‌کند.

جدول ۴: تحلیل جامع آماری

نوع تحلیل	هدف تحلیل	شاخص‌های کلیدی	یافته‌های کلیدی	پیامدها
آمار توصیفی	توصیف توزیع داده‌ها و بررسی نرمال	میانگین، انحراف معیار، چولگی، کشیدگی	متغیرها توزیع نرمال دارند و شاخص‌های توصیفی از	استفاده از آزمون‌های پارامتری برای تحلیل دقیق داده‌ها

بودن متغیرها	توزیع مناسب داده‌ها خبر می‌دهند	و شناسایی روندهای حافظه و تمرکز
تحلیل عاملی اکتشافی (EFA)	شناسایی ابعاد زیربنایی حافظه و تمرکز در محتوا	بارهای >عاملی ۰,۷۰، واریانس تبیین شده: ۷۸٪ شدند؛ حافظه دیداری و توجه انتخابی برجسته‌اند
تحلیل رگرسیون خطی	بررسی تأثیر فعالیت‌های تمرینی بر حافظه و تمرکز	تأیید نقش فعالیت‌های تمرینی و هدافمند در بهبود مهارت‌های شناختی کودکان
تحلیل واریانس یک طرفه (ANOVA)	مقایسه میانگین مؤلفه‌ها در پروژهای مختلف	امکان بهبود محتوای پروژها با توازن بیشتر در تقویت مؤلفه‌های شناختی تمرکز نشان می‌دهند
آزمون	بررسی χ^2 : آماره	توزیع تأیید طراحی

خی‌دو برای توزیع	الگوی توزیع	۳۴،۷، سطح	مؤلفه‌ها غیرتصادفی	ساختاریافته محتوا با هدف تقویت حافظه و تمرکز
	مؤلفه‌های حافظه و تمرکز	معناداری $p < 0.001$	است و محتوای کتاب به‌طور ساختاریافته طراحی شده است.	کودکان

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که کتاب "پهپوله" با طراحی هدفمند و استفاده از فعالیت‌های متنوع، به‌طور معناداری در تقویت حافظه و تمرکز کودکان پیش‌دبستانی موفق بوده است. تحلیل محتوای کتاب بر اساس مؤلفه‌های شناختی نشان داد که حافظه فعال دیداری و توجه انتخابی بیشترین سهم را در محتوای آموزشی دارند. این یافته‌ها با پژوهش‌های پیشین همچون مطالعات الووی و همکاران (۲۰۰۶) و بدلی (۲۰۱۵) همخوانی دارد که بر نقش حیاتی حافظه دیداری و توجه در رشد شناختی کودکان تأکید داشته‌اند.

یکی از نقاط قوت کتاب، استفاده از تصاویر و فعالیت‌های بصری جذاب است که نقش کلیدی در تقویت حافظه دیداری کودکان ایفا می‌کند. این یافته‌ها با نتایج ارسالان-آری و آری (۲۰۲۱) همسو است که نشان دادند عناصر بصری در کتاب‌های آموزشی می‌توانند به‌طور قابل‌توجهی توجه و حافظه کودکان را بهبود بخشند. همچنین، تحلیل رگرسیون خطی در این پژوهش تأیید کرد که فعالیت‌های تعاملی و هدفمند می‌توانند تأثیر معناداری بر بهبود مهارت‌های شناختی داشته باشند.

از سوی دیگر، نتایج نشان داد که حافظه فعال شنیداری و توجه تقسیم‌شده کمترین سهم را در محتوای کتاب داشتند. این ضعف می‌تواند نشان‌دهنده فرصتی برای بهبود در طراحی محتوای آموزشی باشد، به‌ویژه از طریق افزودن فعالیت‌های مبتنی بر شنیدار. یافته‌های مشابهی در پژوهش‌های بلر و راور (۲۰۲۳) مطرح شده است که بر اهمیت تنوع در طراحی محتوای آموزشی تأکید دارند.

تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان داد که پروژه‌های مختلف کتاب از لحاظ مؤلفه‌های شناختی تفاوت معناداری دارند. این تفاوت‌ها می‌تواند به دلیل طراحی متفاوت فعالیت‌ها و میزان تأکید بر حافظه و تمرکز در هر پروژه باشد. همچنین، آزمون خی‌دو تأیید کرد که محتوای کتاب به‌طور ساختاریافته طراحی شده و توزیع مؤلفه‌های شناختی در آن غیرتصادفی است. این یافته‌ها با نتایج بابولیچوا (۲۰۲۴) همخوانی دارد که نشان می‌دهد تحلیل ساختاریافته محتوا می‌تواند کیفیت آموزشی را بهبود بخشد. در نهایت، پژوهش حاضر نشان داد که طراحی هدفمند و استفاده از روش‌های متنوع آموزشی می‌تواند تأثیرات معناداری بر رشد مهارت‌های شناختی کودکان داشته باشد. با این حال، تقویت مؤلفه‌های کمتر برجسته مانند حافظه شنیداری می‌تواند به بهبود جامع‌تر محتوای آموزشی کمک کند. این پژوهش می‌تواند به‌عنوان الگویی برای طراحی کتب درسی پیش‌دبستانی در سایر مناطق استفاده شود و مبنایی برای پژوهش‌های آتی در حوزه آموزش پیش‌دبستانی فراهم کند.

منابع

۱. ابراهیمی قوام، (۱۳۹۸). روان‌شناسی یادگیری. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
۲. اتحادی فر، محمدرضا. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر آموزش‌های پیش‌دبستانی بر میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهرستان نیمروز. در همایش ملی آموزش ابتدایی.
۳. بصیری امین، راضیه. (۱۳۹۷). آسیب‌شناسی مدیریت مراکز پیش‌دبستانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا (س)، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
۴. حسینعلی، تقی‌پور. (۱۳۹۵). دوره پیش‌دبستانی گام اول پیشرفت تحصیلی. در سومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی.
۵. سلیمانی، نادر، نیکنام، زهرا، و عزیزی، نعمت‌الله. (۱۳۹۸). بررسی تطبیقی برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی در ایران و چند کشور پیشرفته. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۴(۵۴)، ۳۳-۵۸.
۶. سیف، علی‌اکبر. (۱۳۹۹). روان‌شناسی پرورشی نوین. تهران: دوران.
۷. شریفی، علی‌اصغر، نادری، عزت‌الله، و سیف نراقی، مریم. (۱۳۹۹). طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی در ایران. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۱۹(۳)، ۳۳-۶۲.
۸. عبداللهی، صدیقه. (بی‌تا). مجموعه راهنمای مربی دوره پیش‌دبستانی استان کردستان (په‌پوله).
۹. کرمی نوری، رضا، مرادی، علیرضا، و اکبری زردخانه، سپهر. (۱۳۹۷). روان‌شناسی شناختی: حافظه و زبان. تهران: سمت.

10. Alloway, T. P., Gathercole, S. E., & Pickering, S. J. (2006). Verbal and visuospatial short-term and working memory in children: Are they separable? *Child Development*, 77(6), 1698-1716.
11. Arslan-Ari, I., & Ari, F. (2021). The effect of visual cues in e-books on pre-K children's visual attention, word recognition, and comprehension: An eye tracking study. *Journal of Research on Technology in Education*, 54(1), 1-15.
12. Baddeley, A. (2015). Working memory in second language learning. In Z. Wen, M. B. Mota, & A. McNeill (Eds.), *Working memory in second language acquisition and processing* (pp. 17-28). *Multilingual Matters*.
13. Babulicová, Z. (2024). Content analysis of textbooks. *Slavonic Pedagogical Studies Journal*, 13(1), 48-60.
14. Blair, C., & Raver, C. C. (2023). Stress and the development of executive functions: Experiential canalization of brain and behavior. *Annual Review of Developmental Psychology*, 5, 171-195.
15. Chen, S., & McDunn, B. A. (2022). Metacognition: History, measurements, and the role in early childhood development and education. *Learning and Motivation*, 78, 101786.
16. Rao, N., & Pearson, E. (2014). Preschool education in the Asia-Pacific region. *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education*, 8(1), 67-93.
17. Tamerdal, J. (2010). Cognitive flexibility and executive functions in preschoolers. *Developmental Neuropsychology*, 35(2), 146-160.

Content Analysis of the Preschool Textbook "Pepuleh" in Enhancing Memory and Concentration of Preschool Children

Seyedeh Mahtab Najibi

Master Student in Preschool Education, Islamic Azad University, Sanandaj Branch, Iran

Abstract

This study analyzed the content of the preschool textbook "Pepuleh" with a special focus on aspects of enhancing memory and concentration. The main aim of this study is to investigate the educational functions of the book in the field of improving the cognitive skills of children in preschool age through qualitative and quantitative analysis of its activities and images. In this regard, the quantitative content analysis method was utilized with a systematic approach, so that the content of the book was examined from the perspective of various activities and images based on specialized indicators related to memory and concentration. The statistical population included all pages, texts, and images of the book "Pepuleh", which were completely examined using the census method. The coding framework of this study was based on specialized components of concentration enhancement including selective attention, sustained attention, alternative attention and divided attention and components of memory enhancement including visual, auditory and mixed working memory. In order to analyze the data, SPSS version 26 software was used to perform statistical analyses. The results obtained showed that the book "Pepuleh" used various methods and techniques to enhance children's memory and concentration. In particular, visual working memory and selective attention have the highest frequency in the book's content, while auditory working memory and divided attention had the lowest share in the book's content. Statistical analyses also showed that the distribution of different components in the book's content projects is significantly different from each other and is consistent with the aim of improving concentration and memory.

Keywords: Content analysis, Pepuleh book, memory and concentration, preschool children.
